

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2010)

7ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΤΠΕ «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Στάσεις και Αντιλήψεις φοιτητών/ριών σχετικά με νομικής φύσεως ζητήματα του Διαδικτύου

Παναγιώτα Χαλκή, Παναγιώτης Πολίτης

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χαλκή Π., & Πολίτης Π. (2023). Στάσεις και Αντιλήψεις φοιτητών/ριών σχετικά με νομικής φύσεως ζητήματα του Διαδικτύου. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 811-818. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/5075>

Στάσεις και Αντιλήψεις φοιτητών/ριών σχετικά με νομικής φύσεως ζητήματα του Διαδικτύου

Παναγιώτα Χαλκή¹, Παναγιώτης Πολίτης²
pahalki@gmail.com, ppol@uth.gr

¹ Μηχανικός Η/Υ, Τηλεπικοινωνιών και Δικτύων

² ΠΤΠΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στη διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων των φοιτητών/ριών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (Π.Θ.) όσον αφορά στο νομικό πλαίσιο που διέπει σήμερα στο Διαδίκτυο. Κατά πόσο δηλαδή οι φοιτητές/τριες κατέχουν τις απαραίτητες γνώσεις των νομικών ζητημάτων του Διαδικτύου και κατά πόσο αυτό και/ή άλλοι παράγοντες επηρεάζουν την εμπιστοσύνη τους στο Διαδίκτυο. Για το σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκε μια έρευνα με χρήση ερωτηματολογίων και κατόπιν στατιστική ανάλυση των δεδομένων τους με το πρόγραμμα SPSS και εφαρμόζοντας την ανάλυση διακύμανσης ANOVA, η οποία δείχνει αν η ανεξάρτητη μεταβλητή (στη συγκεκριμένη έρευνα διάφοροι παράγοντες όπως φύλο, ηλικία, συχνότητα περιήγησης στο Διαδίκτυο κ.α.) επηρεάζουν την εξαρτημένη μεταβλητή, τη στάση δηλαδή των φοιτητών, απέναντι στο Διαδίκτυο.

Λέξεις κλειδιά: Διαδίκτυο, νομοθεσία Διαδικτύου, στατιστική επεξεργασία

Εισαγωγή

Η ραγδαία ανάπτυξη του Διαδικτύου, κυρίως κατά την τελευταία δεκαετία (16.000.000 χρήστες το 1995, 1.650.000.000 χρήστες το 2009), έδωσε την ευκαιρία σε εκατομμύρια χρήστες να διακινούν και να λαμβάνουν εύκολα, άμεσα και γρήγορα πληροφορίες, προϊόντα και υπηρεσίες παντός είδους. Όπως και στον πραγματικό κόσμο που διέπεται από νόμους, έτσι και στο ψηφιακό κόσμο του Διαδικτύου θα πρέπει να υφίστανται νόμοι, μια ανάγκη που γίνεται ακόμα σημαντικότερη αν αναλογιστούμε ότι αφενός το Διαδίκτυο αποτελεί μέσο παγκόσμιας εμβέλειας και αφετέρου η δράση των χρηστών στο Διαδίκτυο μπορεί να γίνει ανώνυμα.

Σήμερα δεν υπάρχει ένα ξεχωριστό δίκαιο το οποίο να αφορά αποκλειστικά στο Διαδίκτυο, παρά μόνο κάποιες προσαρμογές της ισχύουσας νομοθεσίας. Η σχετικά πρόσφατη δημιουργία του Διαδικτύου και η ραγδαία εξασρή του δεν άφησαν οπουδήποτε χρονικά περιθώρια για την περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα του διαδικτυακού νομικού πλαισίου, κάτι που αποτελεί ακόμα πιο δύσκολο εγχείρημα αν ληφθεί επιπλέον υπόψη η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας που αλλάζει συνεχώς τα δεδομένα.

Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, παρατηρείται σημαντική αύξηση των ηλεκτρονικών αδικημάτων στα οποία μπορούν να συμπεριληφθούν η επεξεργασία δεδομένων που θίγουν τα προσωπικά δικαιώματα και την πνευματική ιδιοκτησία, οι απάτες του ηλεκτρονικού εμπορίου και της χρήσης των πιστωτικών καρτών, κ.α. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την πιθανολογούμενη ανάγκη δημιουργίας μιας ενιαίας, αυτοτελούς νομοθεσίας Διαδικτύου, η οποία θα έχει παγκόσμια ισχύ ώστε να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά τα φαινόμενα παραβίασης της χρήσης του, απέτελεσαν τα κίνητρα της παρούσας έρευνας.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε έχει ως στόχο να διερευνήσει κατά πόσο οι χρήστες του Διαδικτύου γνωρίζουν τη νομοθεσία που διέπει το Διαδίκτυο, κατά πόσο η γνώση ή η άγνοια παίζει ρόλο στη συμπεριφορά τους ως χρήστες, σε ποιο βαθμό θεωρούν ότι το νομικό αυτό πλαίσιο συνδέεται με την έξαρση της ηλεκτρονικής εγκληματικότητας, πόσο προστατευμένοι νιώθουν από το ισχύον νομικό πλαίσιο, αν υπάρχει πιθανότητα να γίνουν θύματα ηλεκτρονικών αδικημάτων και ποιες τυχόν προτάσεις έχουν για τη βελτίωση της νομοθεσίας περί Διαδικτύου.

Έτσι αναλύοντας τις στάσεις και τις αντιλήψεις των χρηστών ως προς το ισχύον νομικό πλαίσιο και την ασφάλεια που αυτό θεωρούν ότι εκφέρει, μπορεί να γίνει ίσως καλύτερα διακριτό σε ποιες πλευρές πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία. Είτε πρόκειται για τη θέσπιση πληρέστερης εξειδικευμένης σχετικής νομοθεσίας, είτε για την ανάγκη ενημέρωσης των χρηστών όσον αφορά στην υπάρχουσα.

Προκειμένου να κατανοηθούν καλύτερα τα επιμέρους στοιχεία της έρευνας, όπως η επιλογή των ερωτήσεων αλλά και τα συμπεράσματα που βγαίνουν από τις απαντήσεις του δείγματος, στη συνέχεια γίνεται μια αναφορά σε γενικά νομικά θέματα του Διαδικτύου.

Νομικά Θέματα Διαδικτύου

Ηλεκτρονικό εμπόριο: Με τον όρο ηλεκτρονικό εμπόριο εννοούμε την αγοραπωλησία αγαθών, την παροχή υπηρεσιών, αλλά και την παροχή τεχνικής υποστήριξης μετά τη συναλλαγή, μέσω του Διαδικτύου. Τα επιμέρους στάδια μιας ηλεκτρονικής συναλλαγής μπορούν να συνοψιστούν στα εξής (Σιδηρόπουλος, 2003):

1. Ηλεκτρονική ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με το προς πώληση προϊόν.
2. Ηλεκτρονική αποστολή τυχόντων συνοδευτικών εγγράφων και παραστατικών.
3. Ηλεκτρονική πληρωμή.
4. Ηλεκτρονική ή ταχυδρομική παράδοση προϊόντων (ανάλογα αν πρόκειται για αγαθό ή υπηρεσία).

Όπως γίνεται αντιληπτό, κυρίαρχο μέλημα για την περαιτέρω ανάπτυξη του Διαδικτύου αλλά και της ασφάλειάς του, αποτελεί η νομιμοποίηση των δικαιοπραξιών που συνάπτονται ηλεκτρονικά. Βάση για τη νομιμοποίηση αυτή αποτελεί καταρχήν η αναγνώριση και νομιμοποίηση του ηλεκτρονικού εγγράφου.

Ηλεκτρονικό έγγραφο: Ως ηλεκτρονικό έγγραφο ορίζεται το σύνολο δεδομένων στο μαγνητικό δίσκο ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, αφού γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από την κεντρική μονάδα επεξεργασίας και μπορούν να αποτυπωθούν με βάση τις εντολές του software κατά τρόπο αναγνώσιμο από τον άνθρωπο. (απόφαση υπ' αρ. 1327/2001 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών).

Σε αυτό το σημείο μπορεί να γίνει κατανοητό ότι δημιουργείται η ανάγκη εξομοίωσης του ηλεκτρονικού εγγράφου με το «συμβατικό» για να έχουμε νόμιμες ηλεκτρονικές συναλλαγές. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε η ηλεκτρονική ή ψηφιακή υπογραφή.

Ηλεκτρονική ή ψηφιακή υπογραφή: Η ηλεκτρονική υπογραφή έρχεται να προσδώσει σε κάθε ηλεκτρονικό έγγραφο αυθεντικότητα και ακεραιότητα. Έτσι θα μπορεί ο κάθε χρήστης να γνωρίζει με σιγουριά ποιος είναι ο εκδότης του εγγράφου καθώς επίσης και ότι το έγγραφο που τον ενδιαφέρει δεν έχει υποστεί καμία αλλαγή από τρίτους.

Τα ηλεκτρονικά έγγραφα αποκτούν ισχύ ανάλογα με το είδος της υπογραφής που διαθέτουν. Στην περίπτωση, λοιπόν, που διαθέτουν προηγμένη ψηφιακή υπογραφή, όταν δηλαδή η υπογραφή βασίζεται σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό το οποίο εκδίδεται από μια Έμπιστη Τρίτη Οντότητα, θεωρούνται ότι έχουν ίδια ισχύ με τα ιδιωτικά έγγραφα του Αστικού Κώδικα και έχουν πλήρη αποδεικτική δύναμη, ενώ στην περίπτωση που διαθέτουν μη προηγμένη ψηφιακή υπογραφή, όταν δηλαδή η υπογραφή δε δημιουργήθηκε με ασφαλή

διάταξη ή βασίζεται σε μη αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, ή δε διαθέτουν καθόλου υπογραφή, τότε δεν έχουν αποδεικτική δύναμη. (άρθρα 3 παρ.1 π.δ. 150/2001, 14 παρ 22 ω.2672/1998)

Ο φορέας ο οποίος είναι υπεύθυνος για την έκδοση και εγκυρότητα της ψηφιακής υπογραφής είναι γνωστός ως «Πάροχος υπηρεσιών Πιστοποίησης».

Παροχή υπηρεσιών Πιστοποίησης: Ο Φορέας που παρέχει υπηρεσίες Πιστοποίησης δεν υποχρεούται να διαθέτει σχετική άδεια από κάποιον κρατικό φορέα απλά να τηρεί βασικούς κανόνες που αφορούν στη σωστή λειτουργία της υπηρεσίας και να ενημερώνει σε ετήσια βάση την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ) για τις δραστηριότητές της.

Οι φορείς αυτοί δύνανται να λειτουργήσουν ως ηλεκτρονική σφραγίδα διασφαλίζοντας την ημερομηνία και το χρόνο κατά τον οποίο αποστέλλεται ένα έγγραφο ή και ως ηλεκτρονικοί συμβολαιογράφοι στους οποίους θα αποστέλλεται το έγγραφο για να διασφαλίζεται η ακεραιότητα του περιεχομένου του (Στυλιάδης, 2008).

Προστασία προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο: Οι νόμοι που αφορούν την προστασία των προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο είναι:

α) ν. 2472/1997 «περί προστασίας του ατόμου έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»

β) ν. 2774/1999 «περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα»

Οι παραπάνω νόμοι αφορούν τόσο στις γενικές πληροφορίες ενός ατόμου όπως για παράδειγμα το ονοματεπώνυμο, ο τόπος διαμονής κτλ, όσο και στα ευαίσθητα δεδομένα όπως η φυλετική ή εθνική προέλευση, οι πολιτικές πεποιθήσεις κ.α.

Ένας όρος που σχετίζεται άμεσα με την προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι τα cookies. Τα cookies είναι αρχεία τα οποία αποθηκεύουν προσωπικές πληροφορίες προτιμήσεων σε ένα αρχείο κειμένου στον υπολογιστή κατά τη διάρκεια περιήγησης στο Διαδίκτυο. Αποθηκεύουν, δηλαδή, τις επισκέψεις των χρηστών σε διάφορες ιστοσελίδες του Διαδικτύου καθώς επίσης και προσωπικές πληροφορίες που εισάγουν οι χρήστες σε αυτές. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα cookies επιτρέπονται. Πρέπει, ωστόσο, η ιστοσελίδα που τα δημιουργεί αφενός να ενημερώνει το χρήστη για το που αποσκοπεί η επεξεργασία τους και αφετέρου να δίνεται η δυνατότητα στο χρήστη να μπορεί να τα απενεργοποιεί. Επιπλέον, οι χρήστες έχουν το δικαίωμα να ενημερώνονται σχετικά με το ποιος διενεργεί την επεξεργασία των δεδομένων τους και να παρακολουθούν την πορεία της επεξεργασίας τους (Στυλιάδης, 2008).

Προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας: Η ανάπτυξη της επιστήμης της Πληροφορικής έχει εισάγει νέα προϊόντα τα οποία εντάσσονται στην έννοια της πνευματικής ιδιοκτησίας. Τέτοια είναι τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών, πολυμεσικές εφαρμογές, βάσεις δεδομένων αλλά και η ίδια η ιστοσελίδα (Μήτρου, 2001).

Domain name: Για να είναι ευκολότερη η περιήγηση στο Διαδίκτυο έχει υιοθετηθεί ένα σύστημα με βάση το οποίο χρησιμοποιείται ένα όνομα για κάθε πόρο, το οποίο πρέπει να αποτελείται από αλφαριθμητικούς χαρακτήρες του λατινικού αλφαβήτου [A-Z, a-z, 0-9] και τον ειδικό χαρακτήρα -, να έχει μήκος από 3-63 χαρακτήρες ενώ δεν επιτρέπεται η χρήση γεωγραφικών ονομάτων εκτός βέβαια αν πρόκειται για αντίστοιχες αρχές (π.χ. Νομοί, Δήμοι κτλ) (Στυλιάδης, 2003).

Εντοπισμός χρηστών: Στην περίπτωση που πραγματοποιείται μια παράνομη ή ύποπτη ενέργεια στο Διαδίκτυο οι αρχές αναζητούν την Internet Protocol (IP) διεύθυνση του υπολογιστή στον οποίο αυτή παρατηρήθηκε. Από την IP βρίσκεται στη συνέχεια ο Internet Server Provider (ISP) του υπόπτου και με εισαγγελική εντολή υποχρεούται να δώσει τα

στοιχεία του χρήστη που κάποια στιγμή είχε αποκτήσει τη συγκεκριμένη IP. Ο εντοπισμός του χρήστη γίνεται, βεβαίως, πιο δύσκολος όταν ο χρήστης χρησιμοποιεί κάθε φορά διαφορετικούς υπολογιστές.

Ανάλυση έρευνας

Μεθοδολογία

Για την πραγματοποίηση της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια σε ένα τυχαίο δείγμα 200 φοιτητών και φοιτητριών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Τελικά χρησιμοποιήθηκαν τα 174 ερωτηματολόγια καθότι τα υπόλοιπα κρίθηκαν ακατάλληλα για επεξεργασία (αναπάντητες ερωτήσεις, άσχετες απαντήσεις κ.α).

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 33 ερωτήσεις, σε 3 επιμέρους κατηγορίες:

- Ερωτήσεις γενικού χαρακτήρα (φύλο, ηλικία, σχολή κ.α)
- Ερωτήσεις σε σχέση με τη χρήση της τεχνολογίας (χρήση Διαδικτύου κ.α)
- Ερωτήσεις σχετικά με το γνωστικό υπόβαθρο και τις στάσεις τους απέναντι σε νομικά θέματα Διαδικτύου.

Οι ερωτήσεις της τρίτης κατηγορίας παρατίθενται στο Παράρτημα.

Για τις ερωτήσεις σχετικά με το γνωστικό υπόβαθρο πάνω σε νομικά θέματα διαδικτύου (ερωτήσεις 1-5) οι δυνατές απαντήσεις ήταν: Καθόλου, Σχεδόν Καθόλου, Λίγο, Πολύ και Πάρα πολύ. Ενώ για τις ερωτήσεις σχετικά με τις στάσεις τους απέναντι σε νομικά θέματα Διαδικτύου (ερωτήσεις 6-20) οι δυνατές απαντήσεις ήταν: Διαφωνώ απόλυτα, Διαφωνώ, Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, Συμφωνώ και Συμφωνώ απόλυτα.

Τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων επεξεργαστήκαν με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS. Για την ανάλυσή τους χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση διακύμανσης ANOVA η οποία εξετάζει τη σχέση της εξαρτημένης μεταβλητής με την ανεξάρτητη υπολογίζοντας στην ουσία το αν η μεταβλητότητα των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής επηρεάζεται από την ανεξάρτητη μεταβλητή.

Οι διάφορες τιμές που προκύπτουν από τους συμμετέχοντες μιας έρευνας οφείλονται σε δύο λόγους. Κατά πρώτον στην ανεξάρτητη μεταβλητή (ατομικές διαφορές συμμετεχόντων) και κατά δεύτερον στο τυχαίο σφάλμα (π.χ. διαφορετικές οδηγίες προς το δείγμα ή συνθήκες έρευνας). Η διαδικασία ανάλυσης ANOVA μας δίνει τη δυνατότητα να υπολογίσουμε το ποσοστό συνολικής διακύμανσης των μετρήσεων που οφείλεται στην ανεξάρτητη μεταβλητή καθώς και αυτό που οφείλεται στο τυχαίο σφάλμα. Αν η επίδραση της ανεξάρτητης μεταβλητής είναι σημαντική τότε θα εμφανιστεί ως συστηματική διαφορά καλύπτοντας το θόρυβο που οι άγνωστοι παράγοντες προκαλούν στα δεδομένα και οδηγεί στην απόρριψη της μηδενικής υπόθεσης (ότι η ανεξάρτητη μεταβλητή δεν επιδρά στην εξαρτημένη) και στην αποδοχή της εναλλακτικής (ότι η ανεξάρτητη μεταβλητή επιδρά στην εξαρτημένη). Σε κάθε περίπτωση το ζητούμενο είναι η μεγαλύτερη τιμή του ηπλίκου:

(Αναμενόμενη διακύμανση ως αποτέλεσμα ανεξάρτητων μεταβλητών)/(Διακύμανση που οφείλεται στο τυχαίο σφάλμα)

Το ηπλίκο αυτό, που εκφράζεται ως F-τιμή, συγκρίνεται με την κρίσιμη τιμή βάσει των βαθμών ελευθερίας (ο αριθμός των τιμών μιας κατανομής που είναι ελεύθερες να μεταβάλλονται) και της στατιστικής σημαντικότητας (επίπεδο σημαντικότητας που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του επιπέδου εμπιστοσύνης). Αν $F >$ κρίσιμη τιμή τότε έχουμε στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα, δηλαδή οι διαφορές μεταξύ των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής είναι σημαντικές κι όχι τυχαίες. (Ρούσος & Τσαούσης, 2002)

Στην συγκεκριμένη έρευνα ως ανεξάρτητες μεταβλητές θεωρήθηκαν οι ερωτήσεις των δύο πρώτων κατηγοριών που αναφέρονται παραπάνω και ως εξαρτημένες οι ερωτήσεις της τρίτης κατηγορίας.

Στη συνέχεια, για όσες από τις ανεξάρτητες μεταβλητές η ANOVA έδειξε ότι επηρεάζουν τις εξαρτημένες, εφαρμόστηκε η διαδικασία Bonferroni προκειμένου να βρεθούν (σε περίπτωση που υπήρχαν) οι επιμέρους (σημαντικές) διαφορές μεταξύ των ερευνητικών συνθηκών (Ρούσσος & Τσαούσης, 2002).

Αποτελέσματα γενικών στάσεων και αντιλήψεων

Καταρχήν να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας το δείγμα αποτελούσαν άντρες σε ποσοστό 44% και γυναίκες σε ποσοστό 56%. Επίσης, οι ηλικίες του δείγματος κυμαινόταν περισσότερο μεταξύ «20-22» με ποσοστό 42% ενώ ακολουθούσαν οι ηλικίες «18-20», «22-24» και «πάνω από 24» με ποσοστά 37%, 11% και 10% αντίστοιχα. Ακόμη, η σχολή του δείγματος βρέθηκε να είναι η «Πολυτεχνική» σε ποσοστό 49%, η «Επιστημών του Ανθρώπου» σε ποσοστό 45% ενώ εμφανώς χαμηλότερα ποσοστά εμφάνισαν οι σχολές «Γεωπονική» και «Άλλη» με συνολικό ποσοστό 6%.

Τέλος από το σύνολο των ερωτήσεων που αφορούσαν τη χρήση της τεχνολογίας προέκυψε ότι το δείγμα ήταν ιδιαίτερα εξοικειωμένο με τη χρήση του Διαδικτύου καθώς οι περισσότεροι από αυτό αποτελούσαν χρήστες του Διαδικτύου για μεγάλο χρονικό διάστημα, έκαναν χρήση αυτού αρκετές φορές τη βδομάδα για πολλές ώρες την ημέρα, ενώ χρησιμοποιούσαν τις περισσότερες από τις υπηρεσίες που διέθετε.

Η εκτίμηση της συνολικής στάσης των φοιτητών/ριών απέναντι σε νομικά θέματα Διαδικτύου βασίστηκε στις απαντήσεις που έδωσαν όσον αφορά τις ερωτήσεις 6-20, οι οποίες συγχωνεύτηκαν σε τριτοβάθμια κλίμακα (λαμβάνοντας κάθε φορά υπόψη αν οι ερωτήσεις είχαν θετικό ή αρνητικό περιεχόμενο):

- Θετική στάση
- Επιφυλακτική στάση
- Αρνητική στάση

Ο Πίνακας 1 δείχνει τα αποτελέσματα που προέκυψαν.

Πίνακας 1. Συνολική στάση φοιτητών/ριών απέναντι σε νομικά θέματα του Διαδικτύου

Στάση	Ποσοστό %
Θετική	19
Επιφυλακτική	27
Αρνητική	54
Σύνολο	100.0

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συνολική στάση των φοιτητών/ριών που αποτυπώνεται στον Πίνακα 1 απεικονίζει την εμπιστοσύνη που αποφέρει στους χρήστες η ισχύουσα νομοθεσία που αφορά στο Διαδίκτυο.

Η εκτίμηση του συνολικού επιπέδου γνώσης των φοιτητών απέναντι σε νομικά θέματα Διαδικτύου βασίστηκε στις απαντήσεις που έδωσαν όσον αφορά τις ερωτήσεις 1-5, οι οποίες συγχωνεύτηκαν και πάλι σε τριτοβάθμια κλίμακα (Πίνακας 2):

- Υψηλό επίπεδο γνώσης
- Μέτριο επίπεδο γνώσης

- Χαμηλό επίπεδο γνώσης

Πίνακας 2. Συνολικό επίπεδο γνώσης φοιτητών/ριών σχετικά με νομικά θέματα Διαδικτύου

Επίπεδο γνώσης	Ποσοστό %
Υψηλό	22
Μέτριο	25
Χαμηλό	53
Σύνολο	100.0

Οι γνώσεις των χρηστών που αναφέρονται στον Πίνακα 2 αφορούν θέματα ηλεκτρονικών συναλλαγών, ψηφιακής υπογραφής, παροχών υπηρεσιών πιστοποίησης και cookies. Είναι απαραίτητο εδώ να αναφερθεί, ότι οι γνώσεις των φοιτητών δεν αξιολογήθηκαν. Οι φοιτητές απάντησαν σε αυτές τις ερωτήσεις με βάση αυτά που οι ίδιοι θεωρούσαν ότι γνωρίζουν.

Αποτελέσματα ANOVA

Αφού έγινε σύγκριση των ανεξάρτητων μεταβλητών με όλες τις εξαρτημένες κάνοντας κάθε φορά τις αντίστοιχες μηδενικές υποθέσεις (ότι δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ τους) και τις εναλλακτικές υποθέσεις (ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ τους), οι περιπτώσεις κατά τις οποίες απορρίφθηκε η μηδενική υπόθεση και αποδείχθηκε συσχέτιση μεταξύ των εξαρτημένων μεταβλητών (ερωτήσεις 1-5), δηλαδή του επιπέδου της γνώσης των φοιτητών και των ανεξάρτητων, ήταν όταν η ανεξάρτητη μεταβλητή ήταν η ηλικία, η σχολή, η κατοχή σύνδεσης στο Διαδίκτυο στο σπίτι τους, η συχνότητα και διάρκεια της περιήγησής του στο Διαδίκτυο και το είδος των πληροφοριών που αναζητούσαν στο Διαδίκτυο. Πιο συγκεκριμένα το υψηλό επίπεδο γνώσης συναντήθηκε περισσότερο στους άντρες, στις ηλικίες 20-22, στους χρήστες που φοιτούσαν σε Πολυτεχνική σχολή, σε αυτούς που διέθεταν σύνδεση στο Διαδίκτυο στο σπίτι τους, σε αυτούς που η συχνότητα επίσκεψης του Διαδικτύου ήταν οι 5-7 μέρες την εβδομάδα, πάνω από 3 ώρες τη μέρα και στους χρήστες που η κύρια υπηρεσία του Διαδικτύου που χρησιμοποιούσαν ήταν η ειδησεογραφία.

Πίνακας 3. Παράγοντες που επηρεάζουν τη στάση των φοιτητών/ριών που σχετίζεται με την αντίστοιχη ερώτηση

Παράγοντας	Ερωτήσεις
Φύλο	7, 14, 16, 17, 18, 19
Σχολή	10, 18, 19
Κατοχή σύνδεσης Internet στο σπίτι	10
Μέρες επίσκεψης ανά βδομάδα	6, 7, 8
Ώρες περιήγησης ανά ημέρα	7
Είδη πληροφοριών προς αναζήτηση	13
Χρόνια χρήσης Διαδικτύου	7, 13, 20
Χρήση λογισμικού προστασίας από ιούς	6, 11
Πραγματοποίηση ηλεκτρονικών αγορών	7, 9, 10, 13, 14

Όσον αφορά την περίπτωση κατά την οποία οι εξαρτημένες μεταβλητές ήταν οι ερωτήσεις 6-20 στον Πίνακα 3 φαίνεται αναλυτικά ποιοι παράγοντες παρατηρήθηκε να επηρεάζουν τη στάση των φοιτητών/ριών που σχετίζεται με την εκάστοτε ερώτηση, σε ποιες περιπτώσεις δηλαδή απορρίφθηκε η μηδενική υπόθεση.

Ειδικότερα παρατηρήθηκε πιο θετική στάση στις γυναίκες, στους φοιτητές πολυτεχνικής σχολής, σε αυτούς που διέθεταν σύνδεση στο Internet στο σπίτι, σε αυτούς που η συχνότητα επίσκεψης του Διαδικτύου ήταν οι 5-7 μέρες την εβδομάδα, πάνω από 3 ώρες τη μέρα, στους χρήστες που η κύρια υπηρεσία του Διαδικτύου που χρησιμοποιούσαν ήταν η ειδησεογραφία και που είχαν πραγματοποιήσει ηλεκτρονική/ές αγορά/ές.

Συμπεράσματα

Από όλα τα παραπάνω, αίσθηση δημιουργεί το χαμηλό επίπεδο γνώσης από το οποίο θεωρούν ότι διακατέχονται οι φοιτητές και το χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης που τους χαρακτηρίζει όσον αφορά στο Διαδίκτυο. Διακρίνεται έντονη αμφισβήτηση της πληρότητας της νομοθεσίας που το αφορά από τους φοιτητές, ένα δείγμα που διακατέχεται από μεγάλη εξοικείωση στη χρήση του Διαδικτύου (όπως φάνηκε από την έρευνα), όχι όμως και από γνώση επιμέρους θεμάτων που αφορούν την ασφάλεια και κατ' επέκταση στη νομοθεσία του Διαδικτύου. Αίτιο αυτού, θεωρεί το δείγμα της έρευνας, ότι είναι αφενός η μη ύπαρξη μιας ενιαίας νομοθεσίας η οποία θα μπορούσε να συμβάλλει στην ενίσχυση της ασφάλειας και αφετέρου, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τα αποτελέσματα της έρευνας, η έλλειψη γνώσης πάνω σε νομικά ζητήματα του Διαδικτύου εκ μέρους των χρηστών.

Από τις ερωτήσεις που αφορούν το επίπεδο γνώσης των φοιτητών μπορούμε ακόμα, να βγάλουμε συμπεράσματα για το που οφείλεται το επίπεδο εμπιστοσύνης τους προς το Διαδίκτυο. Δηλαδή αν αυτό οφείλεται όντως στην ελλιπή νομοθεσία (εφόσον το επίπεδο γνώσης τους είναι υψηλό) ή στην έλλειψη γνώσης της νομοθεσίας. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση παραδείγματος χάριν που κάποιος δεν έχει καλό επίπεδο γνώσης όσον αφορά την ψηφιακή υπογραφή δεν είναι δικαιολογημένο να αποδίδει την έλλειψη εμπιστοσύνης του στην ελλιπή νομοθεσία εφόσον ο ίδιος δε γνωρίζει τα μέσα (ψηφιακή υπογραφή) που του παρέχει η νομοθεσία αυτή για την προάσπιση των δικαιωμάτων του.

Πρωταρχικό, λοιπόν, μέλημα για την ενίσχυση της ασφάλειας του Διαδικτύου και κατ' επέκταση της περαιτέρω ανάπτυξής του, αποτελεί η εκπαίδευση των χρηστών και η θέσπιση μιας πιο ολοκληρωμένης δομής νομοθεσίας Διαδικτύου με παγκόσμια εμβέλεια.

Αναφορές

- Miniwatts Marketing Group (2009). *History and Growth of the Internet*. Retrieved 10 October 2009 from <http://www.internetworldstats.com/emarketing.htm>
- Γναρδέλλης, Χ. (2006). *Ανάλυση Δεδομένων με το SPSS 14.0 for Windows*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Κανονισμός Ε.Ε.Τ.Τ 248/71/2002. *Παροχή Υπηρεσιών Πιστοποίησης Ηλεκτρονικής Υπογραφής*. Ανακτήθηκε τον 10/2009 από <http://dide.flo.dvh.gr/Plinet/Nomothesia-Internet/EETT-248-71.pdf>
- Μήτρου, Λ. (2002). *Το δίκαιο στην κοινωνία της πληροφορίας*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών. Απόφαση 1327/2001. Ανακτήθηκε τον Οκτώβριο 2009 από http://www.go-online.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=569
- N. 2472/1997. *Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*. Ανακτήθηκε τον Οκτώβριο 2009 από <http://dide.flo.dvh.gr/Plinet/Nomothesia-Internet/N.2472-1997.pdf>
- N. 2672/1998. *Διακίνηση εγγράφων με ηλεκτρονικά μέσα*. Ανακτήθηκε τον Οκτώβριο 2009 από <http://dide.flo.dvh.gr/Plinet/Nomothesia-Internet/N.2672a-1998.pdf>
- N. 2774/1999. *Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα*. Ανακτήθηκε τον Οκτώβριο 2009 από http://www.etap.gr/ecommm/legal/pdf/n2774_99.pdf

- ΠΔ 150/2001. Προσαρμογή στην Οδηγία 99/93/ΕΚ σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές. Ανακτήθηκε τον Οκτώβριο 2009 από <http://dide.flo.dvh.gr/Plinet/Nomothesia-Internet/PD.150-2001.pdf>
- Ρούσσο, Π., Τσαούσης, Γ. (2002). Στατιστική εφαρμοσμένη στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Σιδηρόπουλος, Θ. (2003). Το Δίκαιο του Διαδικτύου. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Σταμέλος, Γ., Δακοπούλου Α. (2006). Η διατριβή στις κοινωνικές επιστήμες: Από το σχεδιασμό στην υλοποίηση. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Στυλιάδης, Κ., (2008). Δίκαιο και Internet. Ανακτήθηκε τον Οκτώβριο 2009 από <http://dide.flo.sch.gr/Plinet/plinet.html>

Παράρτημα. Ερωτήσεις από το Ερωτηματολόγιο της έρευνας

1. Γνωρίζω ποια είναι τα στάδια μιας ηλεκτρονικής συναλλαγής.
2. Γνωρίζω τι είναι η ψηφιακή ή ηλεκτρονική υπογραφή.
3. Γνωρίζω τι είναι ο Παροχέας Υπηρεσιών Πιστοποίησης.
4. Γνωρίζω πότε ένα ηλεκτρονικό έγγραφο έχει ίδια ισχύ με το συμβατικό.
5. Γνωρίζω τι είναι τα cookies.
6. Η δυνατότητα αποθήκευσης, από τους φυλλομετρητές (browsers), των προσωπικών επιλογών κάθε χρήστη κατά την περιήγησή του στο Διαδίκτυο, μειώνει την εμπιστοσύνη του προς το Διαδίκτυο.
7. Το Διαδίκτυο είναι έμπιστο μέσο για ηλεκτρονικές συναλλαγές.
8. Η απαραίτητη χρήση πιστωτικής κάρτας με εμποδίζει να πραγματοποιώ ηλεκτρονικές συναλλαγές.
9. Προστατεύω τα προσωπικά μου δεδομένα όταν περιηγούμαι στο Διαδίκτυο.
10. Αποκαλύπτω προσωπικές μου πληροφορίες όπως ονοματεπώνυμο, τόπο κατοικίας ή τηλέφωνο όταν περιηγούμαι στο Διαδίκτυο.
11. Αποκαλύπτω προσωπικές μου πληροφορίες όπως πολιτικές πεποιθήσεις, θρησκεία ή φυλή στην οποία ανήκω, όταν περιηγούμαι στο Διαδίκτυο.
12. Όταν αποκαλύπτω προσωπικές μου πληροφορίες δεν επιδιώκω να μάθω ποιος είναι ο υπεύθυνος επεξεργασίας τους.
13. Τα προσωπικά δεδομένα προστατεύονται όταν αποκαλύπτονται στο Διαδίκτυο.
14. Η πνευματική ιδιοκτησία προστατεύεται όταν δημοσιεύεται στο Διαδίκτυο.
15. Είναι εύκολο να εντοπιστεί κάποιος χρήστης που έχει παρανομήσει στο Διαδίκτυο.
16. Η ανεπιθύμητη αλληλογραφία (SPAM) θα πρέπει να διώκεται ποινικά.
17. Επισκέπτομαι μόνο ασφαλείς τοποθεσίες στο Διαδίκτυο.
18. Μια πιο αυστηρή νομοθεσία Διαδικτύου θα έκανε πιο ασφαλές το Διαδίκτυο.
19. Είναι αναγκαία η θέσπιση μιας ενιαίας παγκόσμιας νομοθεσίας για το Διαδίκτυο.
20. Η επίδραση της νομοθεσίας είναι πιο καθοριστική από την επίδραση της τεχνολογίας για την ασφάλεια στο Διαδίκτυο.